

УДК 004.738.5:004.056.5:37.018.43

Олег Балабан, директор, Заклад позашкільної освіти
Палац дітей та молоді Бердянської міської ради
Запорізької області, м. Запоріжжя, Україна
Альона Дяденчук, кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри вищої математики і фізики,
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна

ЦИФРОВА БЕЗПЕКА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ЦИФРОВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА: РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ

Анотація. Дослідження присвячене аналізу рівня обізнаності здобувачів освіти щодо кібербулінгу та цифрових ризиків, їхнього реального досвіду небезпечних ситуацій в інтернеті та застосування практик цифрової безпеки. На основі анонімного опитування учнів старшого шкільного віку виявлено найпоширеніші форми онлайн-загроз, рівень готовності до взаємодопомоги та ключові прогалини у цифровій грамотності. Отримані результати підкреслюють необхідність системної профілактичної роботи та формування культури безпечної поведінки в цифровому освітньому середовищі.

Ключові слова: цифрова безпека, кібербулінг, онлайн-ризик, цифрова грамотність.

Abstract. A study of a special analysis of the level of awareness of education seekers about cyberbullying and digital risks, their real-life experience of dangerous situations on the Internet and the application of practical digital safety. Based on an anonymous survey of high school students, the most common forms of online threats, the level of readiness for mutual assistance and key gaps in digital literacy were identified. The results obtained emphasize the need for systematic preventive work and the formation of a culture of safe behavior in the digital educational environment.

Keywords: digital security, cyberbullying, online risks, digital literacy.

Цифровізація освітнього середовища створює нові можливості для навчання, комунікації та самореалізації, проте водночас підсилює ризики, пов'язані з кібербулінгом, порушенням приватності та зловживаннями в онлайн-просторі [1]. Особливо вразливою групою є здобувачі освіти, які активно використовують

цифрові платформи, але не завжди володіють достатнім рівнем цифрової грамотності та навичками безпечної поведінки. Саме тому дослідження реального досвіду учнів, їхніх уявлень про небезпеки та готовності до протидії є важливим елементом формування ефективної системи цифрової безпеки в закладах освіти.

Метою дослідження було визначення рівня обізнаності здобувачів освіти щодо кібербулінгу та цифрових ризиків, виявлення найпоширеніших небезпечних ситуацій, оцінка практики цифрової безпеки та з'ясування готовності вихованців підтримувати одне одного у випадку онлайн-небезпеки.

Для досягнення поставленої мети було проведено анонімне опитування здобувачів освіти віком від 12 до 20 років серед здобувачів освіти закладів освіти Бердянської міської територіальної громади (заклади загальної середньої та позашкільної освіти) за допомогою анкети «Цифрова безпека – наша спільна справа». Анонімність дозволила отримати відверті відповіді та забезпечила достовірність зібраних даних.

Попередній аналіз відповідей показав, що значна частина здобувачів освіти декларує знання про кібербулінг і цифрові загрози, проте рівень розуміння часто є поверхневим або фрагментарним. Частина респондентів обирала варіант «частково», що свідчить про потребу в систематичному навчанні та поясненні механізмів онлайн-ризиків. Серед дій, які здобувачі освіти вважають небезпечними, найчастіше згадуються поширення фото чи відео без дозволу (88,6 %), злом акаунтів (87,6 %), публікація особистої інформації (83,8 %), вимагання паролів чи особистих даних (82,9 %) тощо. Такий спектр відповідей демонструє, що учні стикаються не лише з класичними проявами кібербулінгу, а й з ширшим колом цифрових загроз, пов'язаних із шахрайством, маніпуляціями та порушенням приватності.

Важливим результатом є те, що значна частина респондентів повідомила про власний досвід небезпечних ситуацій в інтернеті. Серед найпоширеніших форм – спроби зламу акаунтів (62,0 %), отримання фішингових листів (55,7 %), образливих

повідомлень (40,5 %) тощо. Крім того, багато респондентів зазначили, що подібні ситуації траплялися і з їхніми друзями, що підтверджує поширеність проблеми на рівні учнівських колективів. Цікавим є блок відповідей щодо готовності допомогти другу, який став жертвою кібербулінгу. Хоча значна частина респондентів висловила готовність підтримати однолітка, інші (15,2 %) зазначили, що не знають, як діяти, бояться втручатися або не впевнені в ефективності своїх дій. Дані результати свідчать про потребу у формуванні культури взаємодопомоги та розвитку алгоритмів безпечного реагування, які можуть бути впроваджені на рівні закладу освіти.

Окрему увагу приділено аналізу цифрових навичок та правил безпеки, яких дотримуються здобувачі освіти. Частина учнів використовує складні паролі, двофакторну автентифікацію, уникає підозрілих посилань, обмежує доступ до своїх сторінок, блокує порушників та перевіряє налаштування приватності. Водночас деяка частина респондентів (9 %) зазначила, що не знає, як це робити, що вказує на прогалини у цифровій грамотності та потребу в практичних тренінгах.

Отримані результати дозволяють зробити кілька важливих висновків:

- здобувачі освіти добре усвідомлюють наявність цифрових ризиків, але не завжди володіють достатніми навичками їхнього запобігання;
- значна частина учнів має реальний досвід кібербулінгу або інших небезпечних ситуацій, що потребує посилення профілактичної роботи;
- існує потреба у формуванні чітких алгоритмів дій у випадку онлайн-небезпеки та розвитку культури підтримки серед однолітків.

Таким чином, результати опитування демонструють актуальність проблеми цифрової безпеки та необхідність комплексного підходу до її вирішення. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на порівняння різних вікових груп, аналіз ефективності освітніх інтервенцій, вивчення психологічних чинників онлайн-поведінки та розробку моделей цифрової компетентності для учнів.

Список використаних джерел

1. Швардак М. Кібербезпека у цифровому освітньому просторі. *Науковий журнал Хортицької національної академії*. 2025. №. 1 (12). С. 26-33.